

Breviar teoretic

Forma algebrică a numerelor complexe

Plecând de la mulțimea numerelor reale, vom face construcția numerelor complexe.

Considerăm mai întâi mulțimea perechilor ordonate de numere reale $\mathbb{R} \times \mathbb{R} = \{(a, b) \mid a, b \in \mathbb{R}\}$, cu precizarea că perechile (a, b) și (a', b') sunt egale dacă și numai dacă $a = a'$ și $b = b'$.

Pentru $z_1 = (a_1, b_1)$, $z_2 = (a_2, b_2)$ din mulțimea $\mathbb{R} \times \mathbb{R}$ vom defini două operații :

- $z_1 + z_2 = (a_1 + a_2, b_1 + b_2)$, *suma dintre* z_1 și z_2 , iar operația prin care se asociază celor două elemente suma lor, se numește *adunare*;
- $z_1 \cdot z_2 = (a_1 \cdot a_2 - b_1 \cdot b_2, a_1 \cdot b_2 + a_2 \cdot b_1)$, *produsul dintre* z_1 și z_2 , iar operația prin care se asociază celor două elemente produsul lor, se numește *înmulțire*.

Definiție

Elementele mulțimii $\mathbb{R} \times \mathbb{R}$, pe care s-au definit operațiile de mai sus, se numesc numere complexe, iar mulțimea lor se notează cu $\mathbb{C}$.

Vom considera mulțimea $R' = \{(a, 0) \mid a \in \mathbb{R}\}$.

Observăm că operațiile definite mai sus aplicate elementelor din R' se fac după aceleași reguli ca adunarea și înmulțirea numerelor reale. Într-adevăr, pentru elementele din R'

$$z_1 + z_2 = (a_1, 0) + (a_2, 0) = (a_1 + a_2, 0), \text{ iar } z_1 \cdot z_2 = (a_1, 0) \cdot (a_2, 0) = (a_1 \cdot a_2, 0).$$

Acest comportament ne permite înlocuirea numărului complex $(a, 0)$ cu numărul real a și invers.

Proprietățile adunării numerelor complexe

1. Asociativitatea : $(z_1 + z_2) + z_3 = z_1 + (z_2 + z_3), \forall z_1, z_2, z_3 \in \mathbb{C}$;
2. Comutativitatea: $z_1 + z_2 = z_2 + z_1, \forall z_1, z_2 \in \mathbb{C}$;
3. 0 este element neutru: $z_1 + 0 = 0 + z_1 = z_1, \forall z_1 \in \mathbb{C}$;
4. Orice număr complex are un opus: oricare $z \in \mathbb{C}$ există $-z \in \mathbb{C}$ astfel încât $z + (-z) = -z + z = 0$.

Proprietățile înmulțirii numerelor complexe

1. Asociativitatea: $(z_1 \cdot z_2) \cdot z_3 = z_1 \cdot (z_2 \cdot z_3), \forall z_1, z_2, z_3 \in \mathbb{C}$;
2. Comutativitatea: $z_1 \cdot z_2 = z_2 \cdot z_1, \forall z_1, z_2 \in \mathbb{C}$;
3. 1 este element neutru: $z \cdot 1 = 1 \cdot z = z, \forall z \in \mathbb{C}$;
4. Orice număr complex nenul are un invers: oricare $z \in \mathbb{C}^*$ există $z^{-1} \in \mathbb{C}$ astfel încât $z \cdot z^{-1} = z^{-1} \cdot z = 1$.

Înmulțirea este distributivă față de adunare

$$(z_1 + z_2) \cdot z_3 = z_1 \cdot z_3 + z_2 \cdot z_3, \forall z_1, z_2, z_3 \in \mathbb{C}.$$

Vom nota cu i perechea $(0,1)$ și vom calcula

$$i \cdot i = (0,1) \cdot (0,1) = (0 \cdot 0 - 1 \cdot 1, 0 \cdot 1 + 0 \cdot 1) = (-1,0), \text{ ajungând la } i^2 = -1.$$

Deoarece $(a, b) = (a,0) + (0,b) = (a,0) + (b,0) \cdot (0,1)$, putem să scriem orice număr complex sub forma $a + bi$ cu $a, b \in \mathbb{R}$ și $i^2 = -1$ și reciproc, aceasta fiind forma algebrică a numerelor complexe.

Pentru numărul complex $z = a + bi$, $a, b \in \mathbb{R}$, a se numește *partea reală* și se notează cu $Re(z)$, iar bi se numește *partea imaginară*, coeficientul său notându-se cu $Im(z)$, i numindu-se unitatea imaginară.

Observație

Cum notația $a+bi$ reprezintă perechea (a,b) va reieși că $a + bi = c + di$, $a, b, c, d \in \mathbb{R}$ dacă și numai dacă $a=c$ și $b=d$.

Exemple

- $(1 + 2i) + (2 + 3i) = 3 + 5i;$
- $(1 + 2i) \cdot (2 + 3i) = 3 + 5i.$

Puterile numărului i

Observăm că $i^3 = -i$, $i^4 = 1$.

Obținem că $i^{4n} = 1, i^{4n+1} = i, i^{4n+2} = -1, i^{4n+3} = -i, \forall n \in \mathbb{N}$.

Exemple

- $i^{2024} = (i^4)^{506} = 1;$
- Observând că $i + i^2 + i^3 + i^4 = 0$, putem calcula prin grupare $i + i^2 + i^3 + i^4 + \dots + i^{200} = 0;$
- Observând că $(1 + i)^2 = 1 + 2i + i^2 = 1 + 2i - 1 = 2i$, putem calcula $(1 + i)^{2021} = ((1 + i)^2)^{1010} (1 + i) = (2i)^{1010} (1 + i) = 2^{1010} (1 + i).$